

ziek geweest, toen hij bacteriologisch onderzocht werd en toen werden in kulturen met bloed aangelegd, dezelfde bacillen gevonden, die een maand later, na den dood, uit de verschillende lymphoïde organen en gezwollen werden gewonnen. Die bacillen onderscheidden zich, evenals de door FERMI gevondene, door afgeronde uiteinden, die flink kleurstoffen opnamen, terwijl het middelste deel ongekleurd bleef.

KELSCH en VAILLARD hebben ook infectie-proeven gedaan met hun bacillen; het bleek, dat bij muizen en ook bij konijnen na injectie resp. onder de huid en in een oorader binnen 24 uur de dood volgde, terwijl de ingespoten bacillen in groote hoeveelheid in de organen werden terug gevonden. Proeven op honden, katten, paarden en andere dieren, die volgens RENZI vatbaar zijn voor leucaemie, werden niet gedaan.

Is leucaemie nu een infectie-ziekte? Schrijvers durven dit niet beweren, maar meenen toch, dat het zaak is op deze mogelijkheid verdacht te zijn en meer materiaal te verzamelen.

FOKKER.

I N G E Z O N D E N.

MINISTER VON GOSZLER OVER HET GENEESMIDDEL
VAN PROFESSOR KOCH.

In den Pruisischen Landdag werd den 29sten November l.l. de Regeering door Dr. GRAF, den nationaal-liberalen afgevaardigde uit Elberfeld, geïnterpelleerd over de geneeswijze door KOCH gevonden.

Dr. GRAF zeide ongeveer het volgende:

Een aantal leden van verschillende partijen hebben zich met mij vereenigd om ophelderingen te vragen over de plannen der Regeering ten opzichte van KOCH's geneesmiddel. Een groot aantal geneeskundigen heeft zich reeds kunnen overtuigen, dat het middel een bepaalden en duidelijken invloed heeft op tuberculeuse aandoeningen. Doch de onderzoekingen zijn nog geenszins ten einde, nog geruime tijd zal daarvoor moeten verlopen en vlijtige arbeid zal daartoe noodig wezen. Dit echter weten wij reeds thans, dat door het middel de diagnose van tuberculose met zekerheid is vast te stellen en dat het op de zieke deelen een gunstigen invloed uitoefent, terwijl wij vroeger slechts langs indirecten weg de patiënten konden helpen en slechts in de daarvoor geschikte gevallen het mes van den heilkundige genezing kon verschaffen. Ik verheug mij er over, dat een der onzen deze gewichtige ontdekking heeft gedaan en dat de hulde door alle beschaafde natiën aan onzen landgenoot gebracht, tevens eene hulde is aan de Deutsche Wetenschap (Applaus.) Het is echter niet te vermijden geweest, dat de groote toevloed van hulpzoekende zieken en de vergeefsche pogingen van geneesheeren en patiënten om in het bezit van het geneesmiddel te geraken, ontevredenheid hebben verwekt en scherpe kritieken hebben uitgelokt. Niemand meer dan de ontdekker zelf heeft gewaarschuid tegen overdreven verwachtingen; ieder geneesheer, die het middel aanwendt, moet zich bewust zijn van de groote

verantwoordelijkheid, die hij op zich laadt, want koorts en locale prikkelings-toestanden treden in belangrijke mate op na de inspuiting.

Uit dezen stand van zaken vloeien voor de Regeering verplichtingen voort. In de eerste plaats moet aan KOCH, meer dan tot nu toe, gelegenheid worden gegeven tot onderzoek, vooral aan het ziekbed; dan moet het middel op vertrouwbare wijze en in voldoende hoeveelheid worden bereid en verder moet voor eene behoorlijke verspreiding worden gezorgd, waarbij de natuurlijke centrale inrichtingen voor ziekenverpleging in het geheele land, de klinieken der Hoogescholen, de ziekenhuizen, het eerst in aanmerking behooren te komen. Later moeten de voorwaarden worden vastgesteld, waarop practische geneesheeren het middel zullen kunnen ontvangen, en eindelijk zal de Regeering moeten overwegen, hoe zij voldoen zal aan de ernstige verplichtingen tegenover het Buitenland. Ook voor den landbouw heeft het middel groote beteekenis; verder zal het voor de geheele menschheid belang hebben uit een wetenschappelijk oogpunt. Gevaarlijke en kostbare reizen van patiënten zullen, bij behoorlijke verspreiding van het medicament, niet meer voorkomen en het haastige streven naar het bezit er van zal verdwijnen. Hier zijn wij allen het dáárover wel eens, dat, in overeenstemming met den grooten en onbaatzuchtigen uitvinder, het middel nooit aanleiding mag geven tot afzetterij (Applaus). Ik geloof wel, dat de Regeering haar plannen reeds heeft gemaakt, maar ik wil haar door deze interpellatie in de gelegenheid stellen, om tot ver over de grenzen van het Rijk juiste inlichtingen te geven (Applaus).

Uit de lange redevoering van Minister VON GOSZLER zij het volgende overzicht gegeven.

Na den interpellant bedankt te hebben voor de wijze, waarop hij hem gelegenheid had gegeven, over de gewichtige aangelegenheid te spreken, gaf de Minister een geschiedkundig overzicht van de zaak in quaestie. Toen den 4den Augustus KOCH in het Congres bericht had, dat hij waarschijnlijk een middel had ontdekt, dat voor genezing van tuberculose kon dienen, ging hij dadelijk op reis en vertoonde zich niet weder, voordat het Congres was geëindigd. Dadelijk daarna begonnen de proefnemingen op menschen, en wel door Prof. FRÄNTZEL en Ober-Stabsarzt KÖHLER; toen verrichtte KÖCH de proef op zichzelf. Daarna trad hij met Prof. BRIEGER in verbinding en door dien werd hij met Dr. LEVY bekend gemaakt. CORNET en DENGEL behandelden eveneens patiënten met KOCH's middel. Natuurlijk konden deze proefnemingen niet geheim blijven; de Minister wachtte echter geduldig, totdat de aangelegenheid onder zijn aandacht werd gebracht, en op 24 October kwam KOCH den Referendaris ALTHOFF berichten, dat hij geloofde, dat hij een geneesmiddel tegen de tuberculose had uitgevonden, dat hij de plichten als Directeur van het hygiënisch laboratorium niet langer kon vervullen en dat hij ontslag uit den staatsdienst verzocht. Het antwoord was natuurlijk, zooals in andere gevallen van dien aard, dat ik het voor de plicht van den Staat hield, hem de middelen en de rust te verzekeren noodig voor zijn wetenschappelijk streven. (Applaus). Op 29 October kreeg KOCH verlof, VON ES-MARCH werd tot zijn plaatsvervanger benoemd. Toen was het geheim niet langer te bewaren. Het onderhoud, hetwelk ik dienzelfden dag met KOCH had, drong dieper door in deze aangelegenheid; zooals te verwachten was,

toonde hij zich dadelijk bereid alles te openbaren wat hij wist; hij dacht steeds zuiver wetenschappelijk. Het plan voor de toekomst werd toen vastgesteld; 150 bedden in Moabit zullen te zijner beschikking worden gesteld; VON BERGMANN heeft in zijn kliniek een uitgebreid materiaal van gevallen van tuberculose (met uitzondering van longtering) verzameld en neemt er proeven mede. Dagelijks bezoeken minstens 300 geneesheeren de zieken aldaar. Het programma werd den 6den November vastgesteld, den 7den had de Minister een onderhoud met KOCH; deze wilde toen nog alles wat hij wist mededeelen, maar hij kon niet zooveel mededeelen, dat een werkelijk betrouwbare bereiding van zijn middel door anderen zou kunnen verkregen worden. De methode is zoo moeilijk, zoo vol verantwoording, dat men haar niet uit berichten, maar alleen door proefnemingen kan leeren. Een *geoefend werkman* heeft volgens KOCH's berekening, daartoe 6 maanden noodig. KOCH is geenszins in staat de kwaliteit van het praeparat langs chemischen weg te onderzoeken. Het gevaar van nabootsing en misbruiken is derhalve groot.

„Ik” zoo zegt VON GOSZLER „heb aan het einde van het onderhoud met Prof. KOCH op mij de verantwoordelijkheid genomen en, in plaats van KOCH, draag ik die voor de geheele wereld, dat de mededeelingen slechts op die wijze zullen geschieden, dat er geen gevaar ontstaat voor namaak”.

De moeilijkheid is, dat het middel niet in het groot is te bereiden. Het werd, en wordt nog, in een reageerbuisje gemaakt. Voor KOCH is de natuurkundige, de wetenschappelijke zijde van het vraagstuk steeds van het meeste belang geweest, daarentegen wordt door anderen de practische, de medische zijde meer op den voorgrond geplaatst. (Hierop volgt een beschrijving van de werking van het middel, die den lezers van het *Tijdschrift* bekend zal zijn.)

Het middel is door de hulpmiddelen der organische scheikunde niet te vatten en schijnt licht te verspreiden over een duister gebied van dit vak. Waarschijnlijk laat zich de *methode* waardoor dit middel gevonden werd, ook voor andere besmettelijke ziekten gebruiken; voor de leer der eiwitachtige lichamen zal het van groote beteekenis blijken.

Het is een alleenstaand feit in de geschiedenis der geneeskunde, dat een geheim geneesmiddel, enkel op gezag van één persoon wordt aangenomen, een middel zoo krachtig als weinige andere en waarvan de toepassing met niet geringe gevaren is verbonden. Er is nog niemand geweest, die gezegd heeft, „al zet ROBERT KOCH er zijn naam onder dan kunnen wij nog wel twijfelen”; daarvan is geen sprake (Applaus).

Ik had wel gewenscht, dat wij wat meer rust hadden genoten, doch thans moeten wij er naar streven, dat het geneesmiddel na 2 of 3 jaren van klinische toepassing in den schat der geneeskunde met vol vertrouwen kan worden opgenomen. Het is daartoe wenschelijk, dat het vooral in klinieken en wetenschappelijk bestuurde zieken-inrichtingen worde toegepast en, dat het uit de wilde en woeste practijk verdwijne: in sommige steden behandelt men er zelfs ambulatorische patiënten mede!

Na gewezen te hebben op de groote beteekenis voor de openbare gezondheid, en op de beteekenis van het onderzoek op tuberkel-bacillen bespreekt de Minister het groote voordeel, dat het middel kan opleveren bij het onderzoek van vee dat van tuberculose verdacht wordt.

Daarna zegt de Minister, dat het middel het eigendom is van ROBERT KOCH, ambtelijk kan hij zelf den verkoop van het middel niet in de hand nemen. Slechts door de vriendschappelijke verhouding tot ROBERT KOCH kon hij verder gaan. Men kan zich geen gedachte maken hoe KOCH is lastig gevallen; hij had alle recht gehad de hulp der politie in te roepen. Om den stroom van teringlijders van Berlijn te keeren heeft KOCH aan de inrichtingen te Davos, Görbersdorf, Königstein enz. het middel gezonden. De geheele Riviëra was in opstand en dreigde naar Berlijn te komen (Gelach). Wij hebben alle pogingen in het werk gesteld, doch goed gelukt is ons daarom toch niet alles. In de klinieken hebben wij voor behoorlijke toepassing der geneeswijze gezorgd; in de Koninklijke klinieken hebben de armen den voorrang; dagelijks worden patiënten vertoond, heden is in het Engelsch, eergisteren in het Fransch college gegeven. De inrichting om de lymphe te maken is thans opgericht; KOCH's vriend, Dr. LIBBERTZ en zijn schoonzoon Dr. PFUHL, ondersteunen hem daarbij. Deze heeren houden zich niet bezig met geneeskundige praktijk. Laat ik nog even op de financiëele zijde van het vraagstuk terug komen; 5 C.C. van een middel, door zes weken lange proefnemingen verkregen, bevattende 500 inspuitingen van de maximaal-dosis, kost 25 Mark, ééne inspuiting dus 5 Pfennig.

De Minister verdedigt daarop CORNET tegen aanvallen, die hij te verduren heeft gehad (hoog honorarium).

Daarna bespreekt hij de inrichting om het middel te vervaardigen. Dr. LIBBERTZ bereidt het, Dr. PFUHL controleert het thans; geen fleschje wordt afgegeven zonder dat de inhoud *volgens een door KOCH aangegeven methode op dieren is beproefd*. Dadelijk na deze zitting zullen de verhandelingen over de definitieve regeling fabricage beginnen; tot heden leven wij in een provisorischen toestand; wij hebben een stoommachine noodig. Maar er moet ook een kantoor worden ingericht om het middel te verspreiden. Het publiek moet zekerheid hebben, dat hier een bureau bestaat, hetwelk absoluut niet verdacht kan worden financiëele of andere voordeelen na te jagen (Applaus).

Het is dringend noodig, dat de woeste oprichting van zoogenaamde privaatklinieken gestaakt worde. In Berlijn ziet men de gevaren van dergelijke inrichtingen voor de volksgezondheid in en de politie is gemachtigd tot het nemen van maatregelen om de bevolking tegen de gevaren van deze zijde te beschermen.

Eindelijk deelt VON GRAF het bestaande plan mede. Er zal een ziekeninrichting voor 128 bedden tot KOCH's beschikking worden gesteld en verder een bestaand gebouw voor laboratorium worden ingericht. KOCH zal 2 directeuren onder zijn bevelen hebben, een voor de ziekenzalen, een voor het laboratorium en 20 practicanten („also wissenschaftlich sehr vorgeschrittene Arbeiter“) zullen in deze inrichtingen werkzaam zijn. Dit zal alles ongeveer een half millioen Mark kosten. De Minister van Financiën heeft zich bereid verklaard deze som ter beschikking te stellen (Applaus). De stad Berlijn stelde 150 bedden tot KOCH's dispositie. Dr. EBELICH zal deze patiënten in het Moabiter lazareth behandelen.

Een Berlijnsch burger stelde verder een millioen Mark ter beschikking van KOCH, voor de oprichting van een ziekenhuis voor arme teringlijders. Deze som zal waarschijnlijk gebruikt worden voor een sanatorium buiten de stad.

Bedenken wij, dat, volgens KOCH, een zevende gedeelte van het mensdrom

aan tuberculose sterft, dan zal men begrijpen, dat ik van oordeel ben, dat voor de particuliere weldadigheid hier nog veel te doen is.

Na nog eenige woorden van hulde aan Duitschlands grooten zoon, die met toejuichingen door de afgevaardigden en het publiek op de tribune werden ontvangen, eindigde de Minister zijne redevoering.

M. de R., ik heb getracht een uittreksel van de redevoering van VON GOSZLER te geven. Het is maar een schaduw van de werkelijkheid geworden, en ik kan mijnen collega's dringend aanbevelen die rede in een der groote Duitse bladen in haar geheel te lezen. De bedaarde wijze, waarop een verstandig man spreekt over de grootste gebeurtenis op ons gebied, is werkelijk bewonderenswaardig, als men bedenkt dat hij te Berlijn midden in het haastig en woest dringen van geneesheeren en patiënten zijn kalmte heeft weten bewaren.

Zelfs hier in Amsterdam, zoo ver van het tooneel van KOCH's werkzaamheid, kan men bespeuren, dat zijn middel, zelfs al zijn zij er niet mede ingepoten, een belangrijken invloed heeft op het zenuwstelsel van geneesheeren en leeken.

R. H. SALTET.

BERICHTEN.

BUITENLAND.

LEIPZIG. — De bekende Hoogleraar in de ophthalmologie Dr. Coccius is voor weinige dagen overleden. ERNST ADOLF COCCIUS werd op 19 September 1825 te Knauthain geboren. Na de voltooiing zijner geneeskundige opleiding, vestigde hij zich als docent in de oogheelkunde alhier, terwijl hij in 1867, als opvolger van RUETE, tot gewoon Hoogleraar werd bevorderd. Coccius liet talrijke geschriften over oogheelkunde na. In zijn verhandeling over den oogspiegel beschreef hij een oogspiegel volgens zijn opgaven samengesteld en verbeterd. Tot zijn laatste geschriften behooren die over ooglijden na variolae, en over de diagnose van het gezichtspurper.

— De door eenige docenten der Universiteit alhier gegeven verklaring, waarin zij, op grond van ervaring, de op de tegenwoordige gymnasia genoten vorming niet geschikt verklaren om als grondslag te dienen voor de studie der geneeskunde en der natuurwetenschappen, heeft bij de andere Deutsche Universiteiten een groote sympathie verwekt. Zij draagt niet minder dan 407 onderteekeningen, waaronder die van vele bekende vakmannen. Van de Berlijnsche Hoogeschool alléén teekenden 58 professoren en privaat-docenten. In het algemeen hebben dus meer dan $\frac{1}{3}$ der gezamenlijke Deutsche Hoogleraren de verklaring onderteekend.

BERLIJN. — **Hulde aan Koch.** In de Raadszitting van 20 November l.l. werd ROBERT KOCH met eenparige stemmen tot eereburger van Berlijn benoemd. Evenzoo zijn hem van stadswege, in afwachting van hetgeen door den Staat zal geschieden, door het curatorium van het Moabiter Krankenhaus een aantal barakken met 150 bedden ter beschikking gesteld, ten einde ook zijn onderzoekingen over andere infectie-ziekten, als: mazelen, roodvonk, diphtheritis en typhus, te kunnen uitstrekken; bovendien is hem het gemeentegood Malchow tot oprichting van een sanatorium voor lijders aan tuberculose aangeboden.